

ledes, at man skulde pløje dybt for at faa Al, og hvad der ellers var i Undergrunden med op i det nye Kulturlag. Og denne Metode er siden i høj Grad efterlignet, Fræsning.

Straks efter Peder Poulsens Død blev der nedsat et Udvalg for at rejse ham et Mindesmærke. Dette tænkes rejst ved Varde—Nymindegab Landevej, hvor Vejen drejer af mod Vittarp By. Her overfor, vest for Vejen, laa hans Barndomshjem. Her begyndte hans Fader, som var Smed, i et lille Hus paa den raa Hede. Nu bor hans Broder, Iver Poulsen, der i en stor velbygget Gaard.

Selv vil jeg ønske alt godt for Indsamlingen til dette Minde. Stort set kan vi vist sige, at der gives to Slags Mennesker, den ene Slags lever af Arbejde, den anden af Rov. Den ene Slags Livsindsats er et positivt Arbejde i det Godes Tjeneste, den andens Indsats er negativ, med den følger Ødelæggelser og nedbrydende Kræfter.

Skal vi ikke være enige om, at vi bør hædre de første!

Et Mindesmærke for Peder Poulsen maa blive noget i Retning af »den ukendte Soldats Grav«. Enhver, som har været med til at »brække Hede« kan sige, naar han kommer forbi: Dette Mindesmærke er ogsaa for mig, ogsaa jeg har været med til at skaffe Udvej for Ungdommen og Brød for de kommende Slægter.

Hans Torbøl.

En Aftægtskontrakt.

I Kystsognene sad der i ældre Tid mangen enlig Kvinde i et lille Hus. Paa disse Kanter var det Reglen, at Sønnen kom ud at sejle, saasnart de var konfirmeret, ja Konfirmationen holdtes endog sidst i Februar

Maaned af Hensyn til Skibsfarten. Mange af de unge Mænd kom ikke tilbage, en Del omkom, en Del tog Hyre med andre Nationers Skibe og bosatte sig i andre Lande, særlig i Holland. Af den Grund kunde Pigerne ikke alle blive gift. Derfor laa det Forældrene stærkt paa Sinde at sikre Døtrene Brændsel og Husly, saa de ikke straks skulde paa Fattigvæsenet, naar de gamle faldt fra. Den Hjælp de kunde faa af Fattigvæsenet var for øvrigt ganske ubetydelig, saaledes blev der i 1796 i Ho-Oksby Sogne paalignet 38 Rdl 3 Mk til 10 Almissemlemmer, det højeste, der ydedes til en Person, var 6 Rdl¹).

Hvad Huslejligheden til Aftægtsfolkene angik var den ofte saare simpel, undertiden blev der indrettet en Aftægtslejlighed paa en Stue og et lille Køkken ude i Ovnhuset, hvis Ydervægge var opsat af Sadder (Græstørv). Ovnhusene laa noget uden for Gaardene for Brandfarens Skyld.

I nedenstaaende Aftægtskontrakt fra 1842 ser vi bl. a. hvordan en Gaardmand i en Tid, da kontante Penge var faa og vanskelige at skaffe for den ny tiltrædende Ejer, sikrer sine tre ugifte Døtre og hjælper dem til en Bolig, der dog var ganske anderledes værdifuld end et Ovnhus. Men denne Pigeaftægt maa ogsaa opfattes som en væsentlig Del af Døtrenes Arv efter deres Forældre.

AFTÆGTSKONTRAKT

oprettet mellem Niels Bertelsen af Oxby i Oxby Sogn, som Aftægtsnyder og Chr. Jensen sammesteds som Aftægtsyder.

1. Jeg Chr. Jensen lover og forpligter mig til at give mine Svigerforældre en aarlig Forsørgelse, saalænge de lever. Og saalænge de finder for godt at gaa inde hos mig og Hustru og gaa til Bords med

os og vore øvrige Husfolk, er jeg pligtig at give bemeldte Svigerforældre en god og forsvarlig Føde samt og de fornødne Klæder af Ulden og Linned, saavel som og tilstrækkelig Varme og al god Pleje og Tilsyn i Sygdoms og Alderdoms Tilfælde.

2. Faar mine Svigerforældre isinde at flytte ud paa Aftægt, skal jeg saasart forlanges i min Gaard indrette og istandsætte dem 3 Fag Hus til Aftægtsværelser, som forsynes med Skorsten, en Jernbilæggekakkelovn, fornøden Loftsskud, Vinduer og Døre og 2 Sengesteder samt al anden Indretning, som til en anstændig og beqvem Bopæl behøves.

3. Naar mine Aftægtsfolk indflytter i deres Aftægtshus, medtager de deres Kister, et Chatol, deres Lin- og Gangklæder og 2 forsvarlige Sengsklæder; desuden udtager de et Fyrbækken, en Tinkjedel, en liden Haandkjedel, en Trefod og Ildklemme samt alt, som udi en Husholdning behøves til Nytte og Brug, saasom Pander, Ballier, Spande, Gryder og Potter m. m. Desuden tilstaaes dem og fri Adgang til Brug af Gaardens Brønd og Ovn saavel som og Brygger- og Bageredskaber samt og til de i Kaalhaugen voxende Urter.

4. Til Ophold paa Aftægten leverer jeg dem aarlig $2\frac{1}{2}$ Td. Rug, $2\frac{1}{2}$ Td. Byg og 2 Skp. Malt og af Smør $2\frac{1}{2}$ Lpd. Kornet maa være godt og Maalet derpaa forsvarlig, og besørges af mig fra og til Møllen tillige med mit eget Møllekorn. Halvdelen af Kornet præsteres hvert Aars 1ste Maj, og den anden Halvdelen hvert Aars 1ste November. Smørret leveres ligeledes til samme Tider og paa samme Maade.

5. Daglig leverer jeg mine Aftægtsfolk 1 Potte sød nymalket Mælk og to Gange i Ugen 1 Potte sur Mælk (Kærnemælk).

6. Til Humle, Salt og Sæbe m. m. leveres dem

aarlig 4 Rdl. H. C., Skriver fire Rigsdaler Holstensk Kurant, hvoraf de halve leveres den 1ste Maj og Resten den 1ste November. Desuden betaler jeg aarlig deres Højtidsoffer. Ligeledes leverer jeg dem og aarlig 2½ Lpd. saltet og tørret Kjød. 1 Lpd. godt grønsaltet Flæsk, hvert Foraar skal de have 2 Lpd. Hvilling, der skal være godt tørret og saltet, og hvert Efteraar skal de have 2 Snese Hvillinger og 6 Snese Skuller, og til Lysning 2 Potter Tran og 4 Pd. Tælle. — Af Tobak ydes aarlig 10 Pd., af Brændevin 12 Potter, af Kaffeboenner 4 Pd., af Thee ½ Pd. og af Æg 2 Snese, hvilket altsammen leveres med det halve i de tvende fastsatte Terminer, nemlig 1ste Maj og 1ste November. Naar Aftægtsmanden først ved Døden afgaar, er Aftægtsgiveren fri for at levere Tobak.

7. Til Klædning skal de aarlig have 5 Alen Hørslærred, 5 Alen Blaarlærred, 10 Alen godt stampet Vadmæl og 1 Pd. Uld.

8. Af Ildebrændsel skal jeg aarlig levere dem 8 Læs Tørv, 1 Læs Klyne og 3 Læs Lyng, Brændselet maa være godt og tørt og Læssene deraf forsvarlige, hvilket altsammen maa være hjembjerget i Juni Maaned, og hvad der ikke kan indkomme af Brændselet, skal af mig sættes i Stak og forsynes med den i rette Tid nødvendige Afdækning.

9. Naar forlanges kører jeg mine Aftægtsfolk til og fra Kirken. I alle Maader omgaas jeg dem med Venlighed og Hjertelighed og i Sygdoms og Alderdoms Tilfælde gaa dem tilhaande med al mulig god Pleje og Tilsyn, og endelig, naar de ved Døden afgaar skal jeg eller Gaardens efterkommende Beboere give dem en kristelig og anstændig Begravelse, overensstemmende efter Egnens Skik og Brug.

10. Naar den ene af mine Svigerforældre ved Døden afgaar, leveres kun de to Tredjedele af Aftægten,

undtagen Ildebrændselet og Lysning, som begge Dele uden Afkortning leveres tilsammen til den sidstes Død. Lever Aftægtsmanden længst, leveres ogsaa uden Afkortning de ovenfor fastsatte 10 Pd. Tobak.

11. Alt hvad mine Aftægtsfolk medtager i deres Aftægtshus, tilhører igjen Gaardens Beboere, naar den sidste ved Døden er afgaaet, undtagen deres efterladte Lin^e og Gangklæder, som da deles imellem deres efterlevende Børn.

12. Endvidere forbinder jeg mig til at opføre og istandsætte 3 Fag Hus til 3 af mine Svigerforældres Døtre nemlig: Anne, Else og Kirsten. Vesten for Gaarden opføres bemeldte Hus og sættes i beboelig Stand og forsynes med Skorsten, tilbørlig Loftsskud, Vinduer, Døre og 2 Sengesteder, og naar benævnte mine Svigerforældres Døtre indflytter i deres Hus, skal jeg give dem en Jernbilæggekakkelovn og en liden Tinkjedel. Tæt uden ved Huset forundes dem en lille Plet Jord til Kaalhaug. Fra Gaarden af skulde hver af disse 3 Døtre nyde endnu 2 Aars Vinterføde. Og for Anne og Else skal jeg aarligen græsse og fodre for dem et Faar med Lam, saalænge de er i ugift Stand. Den yngste Datter: Kirsten, skal fra Gaarden af nyde en efter Byens Skik fuldstændig Lag Kirkebeklædning samt og en halv Sengs forsvarlige Klæder. Hver af benævnte tre Døtre skal og fra Gaarden have 1 Td. Byg og 1 Td. Øl til deres Bryllup, naar de giftes. Saalænge en eller flere af bemeldte Døtre ere i deres Hus, skal jeg eller hvem, der siden skulde blive Ejer af Gaarden, aarligen levere dertil 2 Læs Tørv, 1 Læs Skumper²⁾ og 1 Læs Lyng, som alt bjer^eges og hjemkjøres af Yderen til deres Hus inden Juni Maanedes Udgang³⁾, dog graver de selv deres Tørv og slaar selv deres Lyng.

13. Naar mine Svigerforældre ere begge ved Døden

afgaaede, skal deres ældste Datter Anne nyde af Gaardens Beboere, aarligen 3 Skp. Rug og 1 Skp. Byg, indtil hun enten bliver gift eller ved Døden afgaar, ifald de andre 2 Søskende, nemlig Else og Kirsten, ikke da ere eller har været gifte, skulle de begge nyde tilfælles for et Aar de ovennævnte 3 Skp. Rug og 1 Skp. Byg paa samme Vilkaar som deres Søster Anne.

Er eller bliver der kun en af de to Søstre tilbage i Huset, faar hun alligevel aarligen uden Afkortning de nylig nævnte 3 Skp. Rug og 1 Skp. Byg.

14. Naar de nævnte 3 Døttre af mine Svigerforældre enten ere blevne gifte eller ved Døden ere afgaaede, skal det Hus, som jeg har ladet opføre til dem, igjen tilhøre Gaardens Beboere.

15. Forstaaende Aftægtspræstationer, beregnet efter Forordning af 3. Decbr. 1828 for 5 Aar med Husly og Begravelse iberegnet beløber sig til Værdi: 200 Rdl. og for sammes prompte og rigtige Præstation gives Aftægtsnyderen med Hustru og de 3 ugifte Søstre, herved ved 1ste Prioritetspant i den mig i Dag tilskødede Gaard med tilliggende Jordejendomme af 1 Td. 3 Skp. 1 Fjdk. 2 $\frac{1}{2}$ Album Hartkorn tillige med nærværende Gaards Anpart i Oxby Sogns Kirke, Korn og Qvægstiende. At det foranførte saaledes mellem mig og min Aftægtsnyder Niels Bertelsen er aftalt og bestemt og skal i alle Maader punktlig efterleves og efterkommes saavel af mig som af Gaardens efterkommende Ejere, bekræftes herved med min Haands Underskrift i Overværelse af fortegnede 2 Vitterligheds Mænd.

Oxby i Oxby Sogn d. 30. Marts 1842.

Christen Jensen.

1) Arkivet i Ho Præstegaard.

2) Tørv, graves i Heden, Skumper, i Gestengen.

3) Arbejde, som Kvinder paa den Egn udførte i disse Tider.